

арк. [108–163 зв.]; “Возследование стѣи ѿ
цы” – арк. [163–176 зв.]; “Молебникъ” –
арк. [177–223 зв.]; “Правило молебнѡ” –
арк. [224–232 зв.]; “Исповѣданіе повседневно
грѣховъ” – арк. [233–249 зв.]; “Послѣдованіе
еже къ причащенію” – арк. [249–294]; “Канонъ
молебень къ Гоу Бгу” – арк. [294–249 зв.];
“Пасхалія е юже подвижмѣи празники исправ-
ляются” – арк. [310–319 зв.]; “Лѣта ѿ сътво-
ренія мирѡ, лѣтописца вкратце избраный” –
арк. [319–320 зв.]; “Слоужба повся дни къ Гдѣ
нашемѣ Іс Хѣ” – арк. [1–16].

Місця зберігання: Україна – Львів: ЛННБУС;
Росія – С.-Петербург: РНБ (деф. примірник).

Каталоги стародруків: Быкова Т. А. Каталог из-
даний Острожской типографии и трех пере-
движных типографий. – Ленинград, 1972. –
№ 22. – С. 45, 46; Бычков А. Ф. Заметки о неко-
торых церковнославянских старопечатных кни-
гах // Отчет импер. Публичной библиотеки. –
С.-Петербург, 1886. – № 1. – С. 23; В помощь
составителям сводного каталога старопечат-
ных изданий кирилловского и глаголического
шрифтов: Метод. указания: Славянская кирил-
ловская печатная книжность XV – первой чет-
верти XVII в. / Сост. Ю. А. Лабынцев. – Москва,
1982. – № 43. – С. 31; Запаско Я., Ісаєвич Я. Па-
м’ятки книжкового мистецтва. Каталог старо-
друків, виданих на Україні. – Львів, 1981. – Кн. I
(1574–1700). – № 88. – С. 36; Каталог кирилич-
них стародруків Львівської наукової бібліотеки
ім. В. Стефаника Національної академії наук
України. – Вип. 2: Видання друкарень Острога,
Дермані, Стратина, Крилоса, Угорець, Рохма-
нова / Авт.-укл. В. Я. Фрис. – Львів, 1996. –
№ 43. – С. 37–39; Максименко Ф. П. Кириличні
стародруки українських друкарень, що збері-
гаються у львівських збірках. – Львів, 1975. –
№ 200. – С. 37.

Література: Ісаєвич Я. Д. Українське книговидан-
ня: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. –
С. 136; Копержинський К. Острозька друкарня
в Острозі та Дермані після Берестейської унії
(1596 р.), її видання і діячі // Бібліологічні вісті.
До 350-річчя друкарства 1571–1924. – Київ,
1924. – Ч. 1–3. – С. 81.

Наталія Бондар, Микола Ковальський

Міщанські та шляхетські роди в Острозі часів Академії (спроба реконструкції персонального каталогу студентів)

Як засвідчують відомі альбоми та спис-
ки вихованців Замойської академії, Київської
братської школи, Луцького й Острозького
єзуїтських колегіумів, чимало студентів похо-
дили з теренів міста, у якому розташовувався
навчальний заклад. Тому цілком вірогідно, що
вихідці з осілої в Острозі шляхти й міщансь-
ких родин становили помітну частку спудейсь-
кої братії ОА. В історіографії небезпідставно
припускають про навчання в ОА острожан
*Афанасія Китайчича, Ігнатія Старушича, Са-
ви Фляки, Йоакима (Яна) Єрлича, Дем’яна
та Семерія Наливайків, Мелетія і Стефана
Смотрицьких.*

Зважаючи на наші зібрані генеалогічні
дані, інформацію про володіння нерухомістю
в Острозі, проживання в цьому місті, а також
патронально-кліентарні відносини представ-
ників міщанських і шляхетських сімей право-
славного віросповідання з кн. Острозькими,
вдалося встановити імена 101 особи, що могла
навчатися в ОА в період з 1576 по 1636 рік. По-
дальші просопографічні дослідження можуть
підтвердити це припущення.

Вихованцями ОА могли бути й інші остро-
жани, які через певні причини не потрапили до
наведеного нижче переліку. По-перше, цілком
імовірно, що наші відомості про родовід пе-
рерахованих фамілій неповні, а відтак перелік
потенційних студентів може бути подовжений.
Окрім того, брак генеалогічних даних унемож-
ливає встановлення потенційних учнів ОА
з деяких відомих острозьких родів (Кокорик,
Красовських, Плєскачів, Росомах, Щуровичів
та ін.).

По-друге, більшість жителів Острога опи-
саного періоду не мала прізвищ узагалі, а тому
встановити родинні зв’язки в міщанському
середовищі надзвичайно складно. Наявність
у міщанина прізвища може свідчити про його
належність до міської еліти (представники якої
були членами магістрату, посідаючи помітні
місця в ремісничих і купецьких об’єднаннях).

Урешті, по-третє, деякі шляхетські родини місцевого походження, що володіли нерухомістю в Острозі, на межі XVI–XVII ст. змінили конфесійну належність, а відтак навряд чи віддавали своїх нащадків навчатися до “руської школи” (Бронницькі, Ободенські, Словицькі). З іншого боку, повністю заперечувати те, що діти католиків і протестантів таки студіювали в ОА, не можна.

БИЛЧИНСЬКІ [2 особи] – шляхетський рід, потомствени слуги кн. Острозьких (див. *Клієнтела кн. В.-К. Острозького*). Тримали на вислужі с. Билчин Острозької волості (зг. 1584–1588), володіли нерухомістю в Острозі (дім на Загородді перед замком, зг. 1621). В ОА могли навчатися: Стефан Ієвович (син острозького підстарости) та Миколай Васильович (син острозького сінничого) Билчинські, у I пол. XVII ст. землевласники Кременецького повіту Волинського воєводства.

БОЛГАРИНИ [1 особа] – шляхетський рід. Михайло Болгарин, слуга кн. В.-К. Острозького, тримав у заставі с. Шекеринці Острозької волості (з 1596, зг. як “державця” ще 1603) і володів нерухомістю в острозькому *Пригородку* (зг. 1603). В ОА міг вчитися його син Ян Михайлович Болгарин, згаданий у 1610–1620-х рр. як землевласник Гродненського і Новгородського повітів Великого князівства Литовського.

БОВОРИЦЬКІ з Малої Боровиці [7 осіб] – шляхетський рід, потомствени слуги кн. Острозьких та їхніх спадкоємців кн. Заславських. Тримали в Острозькій волості на вислужі села Малу Боровицю (зг. 1583–1605) та Зозулинці (зг. 1620-ті), посідали двір в острозькому *Пригородку* (зг. 1603). В ОА могли навчатися: Андрій, Федір, Григорій, Максим, Мартин та Іван Юрійовичі й Томаш-Ждан Васильович (син острозького підстарости і бирчого) Боровицькі. Усі вони згодом були землевласниками Кременецького повіту Волинського воєводства, а Томаш-Ждан Боровицький відомий ще як слуга й острозький зем’янин кн. Заславських.

БУЧАЙСЬКІ [1 особа] – шляхетський рід, слуги кн. Острозьких та Заславських. В Острозькій волості тримали на ленному праві с. Билчин (зг. 1594–1614), а в Острозі володіли двором на *Пригородку* (зг. 1603–

1634). В ОА міг навчатися син католика Петра Бучайського та православної Марії Єловичівни-Кунівської Лаврин (Вавжинець), староста литовизький і фалимицький (1612–1615) кн. Януша Острозького, острозький (1620) кн. Олександра Заславського, степанський (зг. 1629) кн. Владислава-Домініка Заславського.

ВІЛЬГОРСЬКІ [4 особи] – шляхетський рід, який походив із Погорини і з якого у XVI – на поч. XVII ст. вийшло кілька слуг і клієнтів кн. Острозьких. 1620 р. хтось із Вільгорських (очевидно, Олександр Романович) був власником двора в Острозі на *Пригородку*. В ОА могли навчатися сини Романа Львовича, володимирського підстарости В.-К. Острозького, Олександр, Роман і Петро, а також їхній двоюрідний брат Криштоф Федорович Вільгорські (усіх їх згадано в I пол. XVII ст. як землевласників Луцького повіту Волинського воєводства). З них Олександр Романович у 1625–1642 рр. очолював уряд луцького войського.

ДЕРЕВЕНЕЦЬКІ (ПРОМЧЕЙКИ-ДЕРЕВЕНЕЦЬКІ, ПРОМЧЕЙКИ-ДЯДКІВСЬКІ) [3 особи] – шляхетський рід, нащадки Грицька Промчейка; потомствени слуги князів Острозьких і Заславських. У 1577–1606 рр. Богуш Деревенецький і його сини Михайло та Іван згадані як “державці” с. Дерев’янче Острозької волості. Водночас 1603 р. хтось із них володів нерухомістю на *Пригородку*. В ОА могли вчитися: Михайло й Іван Богушевичі і Григорій Іванович Промчейки-Деревенецькі (у I пол. XVII ст. шляхтичі Луцького і Кременецького повітів Волинського воєводства).

ДОЛОТЕЦЬКІ (ПРОМЧЕЙКИ-ДОЛОТЕЦЬКІ) [1 особа] – шляхетський рід, слуги кн. Острозьких. Вислугою Долотецьких і водночас їхнім родовим гніздом було село Долоче (Долотче) Острозької волості. Іван Долотецький (або його рідний брат Ждан) був власником двора на *Пригородку* (зг. 1603). В ОА міг вчитися Ярош Іванович – останній представник роду “по мечу” (його вбив Олександр Бронницький і Миколай Олеша в Острозі восени 1615 р.).

ЄРЛИЧІ [1 особа] – шляхетський рід, потомствени слуги кн. Острозьких. Матвій Васильович Єрлич посідав двір в острозькому *Пригородку* (зг. 1603–1622), а його рід-

ний брат Олізар тримав на службі с. Колимлі (зг. 1587–1604) і Крупець (зг. 1603–1604), частини Кривина, Вельбівного і Нетішина (зг. 1593–1594) під Острогом. В ОА міг навчатися Ян (Яким) Олізарович Єрлич, у майбутньому шляхтич Київського і Волинського воєводств, автор “Літописця, або хронічки”.

КИТАЙЧИЧІ [5 осіб] – острозький міщанський рід львівського походження; на Волині з поч. XVII ст. видавали себе за шляхту. Відомо, що міщанин Марко Семенович Китайчич був зятем острозького війта Павла Малишевича Новоселецького (локалізувати нерухомість цієї особи в місті не вдалося). В ОА могли навчатися його діти: Стефан, Олександр, Петро, Роман та Афанасій Марковичі Китайчичі.

КРАЇВСЬКІ [2 особи] – шляхетський рід із Луцького повіту Волинського воєводства. На поч. XVII ст. двоюрідні брати Остафій та Богдан Краївські тримали на службі від кн. В.-К. Острозького с. Країв (зг. 1603) та Плоску (1603–1606) Острозької волості. В ОА могли вчитися сини Богдана Костянтин та Андрій Краївські (перший із них згодом став слугою кн. Корецьких, а другий залишився вірним кн. Острозьким, служив Анні-Алоїзі з Острога Ходкевич).

ЛИСИЧИНСЬКІ (ЛИСИЦЬКІ) [2 особи] – шляхетський рід, нащадки острозького замкового писаря (зг. 1578–1583) Василя Григоровича, який посідав на ленному праві с. Лисиче (Лисичин) Острозької волості. Його нащадки володіли нерухомістю також і в Острозі (1603 р. згадано “двір Лисичинського” на Пригородку, а 1621 р. дім “пана Лисичинського” на поперечній вулиці на Красній Горі). В ОА могли навчатися пасерби писаря: Костянтин і Данило Романовичі Лисичинські.

ЛОБОСИ [4 особи] – шляхетський рід, слуги кн. Острозьких. У 1542–1616 рр. згадані як “державці” с. Мишківці Острозької волості. 1621 р. один із Лобосів, очевидно, Петро Жданович, був власником дому на острозькому Загородді. В ОА могли навчатися його діти: Мартин, Гаврило, Ян та Ілля, шляхтичі Луцького повіту Волинського воєводства (зг. 1650–1670-ті).

МАЛЮШИЦЬКІ [5 осіб] – шляхетський рід із Новгородського воєводства Великого князівства Литовського, окремі члени якого з

кінця XVI ст. служили кн. В.-К. Острозькому. З них Василь Андрійович, упродовж 1594–1604 рр. суразький урядник того самого патрона, відомий як “старший стрітель і патрон Острозького шпитала” (див. *Суразький Василь*). 1621 р. хтось із його родичів був власником дому на Сухій Волі в Острозі. В ОА могли навчатися: Андрій та Семен Васильовичі (?), Сила-Силуян Федорович, а також Ілля і Костянтин Силівичі Малюшицькі.

МОЛОЧКИ [1 особа] – острозький міщанський рід. У 1570-х роках Степан Гаврилович Молочко був власником дому на острозькому ринку, а Левко Молочкович посідав нерухомість на Гнилій вулиці (зг. 1620). В ОА міг вчитися син (?) Степана Андрій Молочко, згаданий у 1602–1604 рр. як острозький бурмистр.

НАЛИВАЙКИ [1 особа] – острозький міщанський рід, який походив із Кам’янця-Подільського. Наприкінці XVI – на поч. XVII ст. жили на острозькому Загородді. Найвідомішими представниками сім’ї були настоятель Богоявленської церкви Дем’ян Наливайко та його брат сотник надвірної хоругви Острозьких Семерій. В ОА міг вчитися Іван (Іоанн, Ян) Дем’янович Наливайко-Берковський (Бирковський) – син богоявленського священика і слуга кн. Заславських, у 1633–1634 рр. луцький гродський регент, 1636 р. намісник луцького підстарости кн. Павла Друцького-Любецького.

НОВОСЕЛЕЦЬКІ (ЧЕЧЕЛІ-НОВОСЕЛЕЦЬКІ) [9 осіб] – шляхетський рід, нащадки острозького війта (зг. 1574–1593) Павла Малишевича. Останній зі старшими синами тримав на службі села Новосілки (зг. 1575–1603) та Шатерники (зг. 1595–1613) Острозької волості, володів нерухомістю в місті (дім на ринковій площі?). В ОА могли вчитися діти й онуки війта: Яків (Яцько), Петро, Андрій та Іван Павловичі, Ян, Андрій та Юрій Яковичі, Юрій та Василь Андрійовичі Новоселецькі (у I пол. XVII ст. землевласники Луцького та Кременецького повітів Волинського воєводства).

ПАВЛОВИЧІ [13 осіб] – шляхетський рід, потомствені слуги кн. Острозьких. Упродовж XVI – першої половини XVII ст. (у різний час) посідали на ленному праві та в заставі с. Хорів, Довжок, Скнить, Рівки, Клепачі, Котівку, Глинники, Убільці, Ледавку, Капустин і Цурків

Острозької волості. В Острозі володіли двором на *Пригородку* (зг. 1602–1622) та будинком на Зарванській вулиці (зг. 1621). В ОА могли навчатися нащадки острозького старости й луцького войського Михайла Павловича: його діти Прокіп, Григорій і Симон (Шимон) та онуки Миколай (Михайло), Іван, Олександр, Василь (Вацлав) і Костянтин Прокоповичі, Олександр, Юрій, Самійло, Онаній та Данило Симоновичі Павловичі (у I пол. XVII ст. зем'яни Луцького повіту Волинського воєводства).

ПІСОЧИНСЬКІ [2 особи] – шляхетський рід, представники якого мали земельні володіння в Брацлавському та Волинському воєводствах. Королівський писар (1569–1593) і секретар (1601–1606), брацлавський підкоморій (1582–1606) Лаврин Гнівошевич Пісочинський був клієнтом *В.-К. Острозького*. На дідичному праві посідав Кунівський маєток неподалік від Острога, а в самому Острозі йому належав двір на *Пригородку* (зг. 1603). В ОА могли вчитися його сини: Яків (Якуб) та Олександр Пісочинські. З них Олександр на зламі XVI та XVII ст. студіював у Краківській академії, пізніше був королівським дворянином (зг. 1620), сурогатором вінницького староства (зг. 1620), кам'янецьким (1631–1635) і київським (1635–1646) каштеляном, новгород-сіверським старостою (1633–1641). Незадовго до смерті отримав привілей на уряд польного коронного гетьмана (1645). Брат Олександра Якуб Пісочинський упродовж 1621–1632 рр. виконував обов'язки брацлавського чашника.

СЕНЮТИ-РАДОГОСЬКІ [11 осіб] – шляхетський рід, нащадки Сенюти Кобаковича, який жив на початку XV століття. Станом на II пол. XVI ст. рід уже мав дві гілки, які започаткували діти Яцька Патрикійовича Радогоського – Богдан і Миколай Сенюти. З Острожчиною була тісно пов'язана родина останнього з них. Миколай Яцькович на ленному праві посідав с. Малу Родогошу Острозької волості й володів двором у нижньому острозькому замку, поряд із яким розташовувався двір його брата Івана (зг. 1603). 1621 р. згадано двір Дмитра Миколайовича Радогоського на Загородді. В ОА могли вчитися: Василь, Дмитро, Клим, Гаврило, Ярош та Іван Миколайовичі, а також представники наступного покоління: Семен Васильович, Петро і Ян Дмитровичі, Григорій і Миколай Климентовичі Сенюти-Радогоські –

зем'яни Кременецького повіту Волинського воєводства (зг. 1630–1650-ті рр.). З них Дмитро та Клим Миколайовичі 1621 р. володіли нерухомістю на острозькому Загородді, розташованому в місті поряд із *Пригородком*.

СКРАГИ [2 особи] – острозький міщанський рід. Сергій (Юрій) Кононович Скрага – острозький купець, орендар Литовської і Київської митних комор (зг. 1583–1584), орендар чопового і шосового податків Волинського воєводства (зг. 1594). На початку 1580-х Скрага переїхав із родиною до іншого міста *В.-К. Острозького* – Костянтинова, у якому тривалий час, очевидно, до смерті, очолював війтівський уряд (зг. 1593–1599). Попри цю обставину, певна власність в Острозі у Скраги залишилася (дім на Зарванській вулиці, зг. 1603 р.). В ОА могли вчитися сини Сергія Кононовича Гапон і Василь Скраги (костянтинівські міщани в 1620–1630-х рр.).

СОКОРИ [4 особи] – шляхетський рід, що походив із Полоцького воєводства Великого князівства Литовського; слуги кн. Острозьких. За даниною Ольбрахта Ласького Григорій Матвійович Сокор посідав на службі с. Глинники під Острогом (з 1568). Від *В.-К. Острозького* Сокори отримали с. Убільці та Хоняків (зг. 1594–1605). 1621 р. їм належав дім на Загородді поряд із острозьким *Пригородком*. В ОА могли вчитися: Григорій Григорович і його сини Самуель, Томаш і Миколай Сокори (у I пол. XVII ст. землевласники Луцького повіту Волинського воєводства та Житомирського повіту Київського воєводства).

СТАРУШИЧІ [3 особи] – острозькі міщани, власники нерухомості на ринковій площі (зг. 1577–1622). З-поміж помітних представників цього великого роду, що належав до острозької міської еліти, варто виокремити купців Радка (Радивона) Старушича (зг. 1577) та його сина Оксена (помер 1616 або 1617 р.). В ОА могли вчитися: Фока, Ігнатій (Гнат) і Климентій Оксеновичі Старушичі. З них Фока – старший із братів – 1646 р. був острозьким бурмистром, а його обидва брати зробили чудову церковну кар'єру. Так, відомо, що Ігнатій Старушич був настоятелем Успенської церкви Києво-Печерської лаври (зг. 1637), ігуменом Гойського Святомихайлівського монастиря і ректором облаштованої при ньому школи

(зг. 1639), пізніше ігуменом Київського Богоявленського братського монастиря і ректором Київського колегіуму (1640–1642), ігуменом Видубицького монастиря (зг. у 1640-х) і, врешті, могилівським єпископом (1650). Молодший із братів Оксеновичів Климентій у 1650–1660-х роках згаданий як ігумен Києво-Видубицького монастиря.

СТРАХНИ (СТРАХНОВИЧІ) [2 особи] – острозький міщанський рід, представники якого на поч. XVII ст. володіли нерухомістю в Острозі на ринковій площі та на Заріччі. В ОА могли вчитися: Михайло (Мисько, Мишко) та Микита Петровичі Страхни. Останній із них 1626 р. був острозьким бурмистром.

УЇЗДЕЦЬКІ [3 особи] – шляхетський рід, слуги кн. Острозьких. Григорій Гнівошевич Уїздецький у 1601–1608 р. згаданий як “державця” с. Уїздці Острозької волості й був власником двора в Острозі на *Пригородку* (зг. 1596–1622). В ОА могли вчитися його сини Павло, Мартин і Василь (у другій третині XVII ст. землевласники Луцького повіту Волинського воєводства).

ХОРІВСЬКІ (ВОЙНИЛОВИЧІ-ХОРІВСЬКІ) [3 особи] – шляхетський рід, слуги кн. Острозьких. Дем’ян посідав на ленному праві с. Зозулинці й частину с. Хорів Острозької волості (зг. 1597–1602), у межах острозького *Пригородка* володів двором (зг. 1603), який пізніше успадкував один із його синів (зг. 1620). В ОА могли вчитися: Ян, Юрій та Андрій Дем’яновичі Войниловичі-Хорівські, зем’яни Кременецького повіту Волинського воєводства (зг. у 1610–1630-ті рр.).

ФЛЯКИ (ФЛЯЧИЧІ, ХЛЯЧИЧІ) [6 осіб] – острозький міщанський рід, власники нерухомості на передмістях Острога (зг. 1577–1603). У джерелах XVI ст. згадано імена острозьких купців і ремісників Антона, Ждана, Романа та Яська Фляк. В ОА міг навчатися *Сава* (майбутній ректор цього навчального закладу), Андрій, Яцько, Ждан, Данило, ще один Андрій (власники будинків на острозькому Застав’ї, зг. 1620 р.) Фляки.

ЦУРКІВСЬКІ (ПРОМЧЕЙКИ-ЦУРКІВСЬКІ) [3 особи] – шляхетський рід, нащадки Несміяна Цурківського. Григорій та Ян Несміяновичі тримали на службі с. Цурків Острозької волості (зг. 1580–1590-ті), а перший із них володів ще й двором в острозькому

Пригородку (зг. 1577–1603). В ОА міг вчитися онук пана Несміяна Миколай Васильович, а також двоюрідні брати останнього Філон і Юрій (Григоровичі?) Цурківські (у I пол. XVII ст. землевласники Луцького повіту Волинського воєводства та Брацлавського повіту Брацлавського воєводства).

Джерела: ЦДІАУК. – Ф. 21. – Оп. 1. – Спр. 47. – Арк. 245–245 зв.; Спр. 57. – Арк. 43 зв.; Ф. 22. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 527 зв.; Спр. 14. – Арк. 155–155 зв., 555–555 зв., 559 зв.; Спр. 35. – Арк. 59 зв., 61 зв.–62; Спр. 39. – Арк. 136 зв.–137; Ф. 25. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 526–526 зв.; Спр. 15. – Арк. 407 зв.; Спр. 30. – Арк. 740–741; Спр. 31. – Арк. 222–224 зв., 427–428 зв.; Спр. 34. – Арк. 179 зв.–180; Спр. 59. – Арк. 784–785 зв.; Спр. 67. – Арк. 793; Спр. 71. – Арк. 348 зв.–349 зв.; Спр. 76. – Арк. 1076 зв.; Спр. 89. – Арк. 177; Спр. 95. – Арк. 364, 473 зв.; Спр. 103. – Арк. 52–52 зв., 676 зв.–677, 763 зв.–764; Спр. 127. – Арк. 963 зв.; Спр. 133. – Арк. 666 зв.; Спр. 139. – Арк. 761, 939; Спр. 193. – Арк. 1044; Спр. 198. – Арк. 1011, 1070 зв.; Спр. 229. – Арк. 654 зв.–655 зв.; Ф. 26. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 1041–1042 зв.; Спр. 16. – Арк. 48–50; Ф. 28. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 13 зв.–16 зв., 314 зв.–315 зв., 335 зв.–337, 339–339 зв.; Спр. 45. – Арк. 105 зв., 115, 119, 128, 324; Спр. 46. – Арк. 556 зв.; Інститут рукопису НБУВ. – Спр. 375/374 С. – Арк. 214, 337 зв.; Спр. 537 п/1743. – Арк. 111 зв.; Biblioteka ks. Czartoryskich w Krakowie. – Sygn. 3454 IV. – S. 70, 73–74; Хроніка Острозької парафії / Відчитав Тарас Вихованець // Волення з Волині. Релігійно-суспільне видання Римо-католицької Луцької Дієцезії. – Остріг, 2004. – Ч. 3 (58). – С. 45; Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII століття / Упор. В. Атаманенко. – Київ, -Острог, -Нью Йорк, 2004. – С. 19–20, 34–36, 47–52, 74–82, 88–98, 185, 188–202, 296–300; Trepka Walerian Nekanda. Liber Generationis Plebeianorum (“Liber Chamorum”) / Opracował Rafał Leszczyński. – Wrocław, -Warszawa, -Kraków, 1995. – S. 200; Nomina parochianorum ex Visitatione Anni 1622 [в статті]: Akta kościoła farnego ostrogskiego od r. 1622 co ważniejsze wydał Jakób Hoffman // Rocznik Wołyński. – Równe, 1934. – T. 3. – S. 192–214; Urzędnicy województw kijowskiego i czerniechowskiego XV–XVIII wieku. Spisy / Opr. Eugeniusz Janas i Witold Kłaczewski. – Kórnik, 2002. – S. 30; Urzędnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku. Spisy / Opr. Marian Wolski. – Kórnik, 2007. – S. 101.

Література: Горін С.М. Гошанський монастир святого Михаїла Архангела на початку свого

Монастир Чесного Хреста (біля м. Острога)

існування (1640-ві) // Національний університет “Києво-Могилянська академія”. Наукові записки. – Київ, 2009. – Т. 91 [Історичні науки]. – С. 18; Довбищенко М. Реалії та міфи релігійного протистояння на Волині в кінці XVI – першій половині XVII ст. // Соціум. Альманах соціальної історії. – Київ, 2003. – С. 77; Крикун М. Матеріали про діяльність гродського і земського судів Брацлавського воєводства останньої чверті XVI – першої половини XVII століття в архіві шляхетського роду Пісочинських // Крикун М. Брацлавське воєводство у XVI–XVIII століттях. – Львів, 2008. – С. 67–68; Леп’явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. – Чернівці, 1996. – С. 134–136; Мицько І.З. Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576–1636). – Київ, 1990. – С. 89, 95, 98, 100, 111–113, 115; Тесленко І. Роди острозьких міщан у помяннику Межигірського монастиря // Сангушківські читання. Збірник наукових праць. – Львів, 2004. – С. 210–212; Тесленко І. Родинний клан Єрличів // Соціум. Альманах соціальної історії. – Київ, 2004. – Вип. 4. – С. 135–188; Тесленко І. Чечелі-Новоселецькі та їхнє родове гніздо // Метафора спільного дому. Заславщина багатьох культур. Матеріали наукової конференції 21–22 грудня 2006 року. – Ізяслав, Острог, 2006. – С. 28–31; Тесленко І. Шата “презацного уроження” отця Ігнатія Старушича (нові матеріали про походження та волинську рідню ректора Київського колегіуму) // Київська Академія. – Київ, 2007. – Вип. 4. – С. 180–185; Тесленко І. Хто є хто в імперії “старого” князя. “Острозька шляхта” // Соціум. Альманах соціальної історії. – Київ, 2008. – Вип. 8. – С. 119–133; Тесленко І. Шляхетська нерухома власність у “нижньому” острозькому замку (“пригородку”) наприкінці XVI – на початку XVII ст. // Студії і матеріали з історії Волині. 2009 / Редактор випуску Володимир Собчук. – Кременець, 2009. – С. 192–225; Шевченко Т. Єзуїтське шкільництво на українських землях останньої чверті XVI – середини XVII ст. – Львів, 2005. – С. 263–275; Яковенко Н. Матеріали до персонального складу канцелярій Волині, Наддніпрянщини та Східного Поділля (Остання третина XVI – середина XVII століть) // Джерела. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – Київ-Львів, 2004. – Т. 1. – С. 352; Boniecki A. Herbarz polski. – Warszawa, 1900. – Т. 2. – S. 249; Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy. – Warszawa, 1991. – Т. 2. – S. 133–141, 150; Uruski S. Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. – Warszawa, 1905. – Т. 2. – S. 82.

Імовірно, виник у I пол. XVI ст. або й раніше, бо в “Акті введення у володіння Острозькою волостю Беати та Гальшки Острозьких 1542 р.” згадано “монастир Чесного Хреста з тим же селом”. У “Підтвердженні прав Беати Острозької на маєтки покійного чоловіка з вписанням акту їх поділу в 1542 р. між нею та її дочкою Гальшкою” названо “село з манастирем Чесного креста”. Цю ж обитель згадано й в *акті поділу володінь князя В.-К. Острозького між його синами Янушем і Олександром 1603 року*, де йдеться про “Монастирок (“Manasterzecz”) село ченців Чесного Хреста”, а в “Первинному поборовому реєстрі Острозької волості 1604 р.” у “Селі Чесного Хреста” згадано “монастир” і перераховано імена семи підданих. У київській гродській книзі 28 липня 1605 р. було зроблено запис, який гласив, що 24 липня урядовці ввели отця Василя (Василя Красовського Чорнобривку, ігумена Острозького монастиря Святого Хреста) за вказівкою *В.-К. Острозького* у володіння Кирилівським монастирем у Києві. Можливо, згадані обителі Чесного Хреста і Святого Хреста – це один і той самий монастир. В інвентарі ординатської частини Острозької волості від 1621 р. згадано про те, що “Чесний Хрест під Острогом ченці тримають”. Вірогідно, він розташовувався в місцевості Монастирок між Острогом і с. Розважем. Зовнішній вигляд споруди та її доля невідомі.

Джерела: ЛННБУС. – ВР. – Ф. Радзими́нських 181/VI, 4. – Ч. 1а. – Арк. 9а, 26а; Описи Острозчини другої половини XVI – першої половини XVII ст. / Упоряд. В. Атаманенко. – Київ; Острог; Нью-Йорк, 2004. – С. 19, 34, 122, 308.

Література: Вихованець Т. Острозькі храми XVI – середини XVII ст. // Наукові записки. Серія “Історичні науки”. – Острог, 2008. – Вип. 13. – С. 170; Мицько І. Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576–1636). – Київ, 1990. – С. 97; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa; Kraków, 1913. – S. 156–157.

Тарас Вихованець

Ігор Тесленко

